

President Rechtbank Utrecht
24 februari 1999, nr. AWB 99/181 VV
(Mr Slothouber)
Noot G.J.J. Heerma van Voss

Vrijheid van meningsuiting. Beperking van grondrecht. Ambtenaar.

[Ambtenarenwet art. 125a; ARAR art. 77, 91 lid 1 sub c]

Ir. J.W. de Kwaadsteniet te Leersum,
verzoeker,
en
de minister van Volksgezondheid, Welzijn
en Sport,
verweerder.

Verzoeker is werkzaam bij het RIVM en heeft sedert 1997 met het management diverse discussies gevoerd aangaande het waarheidsgehalte van produkten uit de sector milieu-onderzoek. Daarin stelde hij zich op het standpunt dat de wijze van onderzoek met zich bracht dat de resultaten niet op hun realiteitswaarde zijn te beoordelen. Aangezien het RIVM niet overging tot een verandering van beleid, heeft hij in een interview in Trouw zijn mening gegeven over het waarheidsgehalte van het milieu-onderzoek van het RIVM. Door verweerder is aangevoerd en door verzoeker niet betwist dat de uitslatingen inhielden dat de produkten van het RIVM misleidend zouden zijn en er sprake zou zijn van leugen en bedrog. Het RIVM is volgens de Minister door de uitslatingen in haar bestaansrecht getroffen. De inhoud van dit interview is voor de Minister aanleiding geweest verzoeker met ingang van 20 januari 1999 te schorsen en de toegang tot het terrein van het RIVM te ontfeggen en hem een verbod op te leggen om verder elk contact met de pers te hebben voorzover dit het Ministerie van VWS raakt. Van de zijde van de Minister is aangevoerd dat verzoeker laatstgenoemd verbod heeft opgelegd teneinde te voorkomen dat hij met zijn uitslatingen verdere schade aan het RIVM berokkent. Begrip bestaat voor de wens van de Minister dat verzoeker zich verder onthoudt van uitslatingen tegenover de pers op een wijze zoals hij dit in het interview met Trouw heeft gedaan. Ander-

zijds is het thans aan verzoeker opgelegd verbod hem in dermate algemene beoordeelingen opgelegd dat op grond daarvan geoordeeld moet worden dat dit verbod in strijd is te achten met het een ieder toekomende grondrecht om gedachten en gevoelens te openbaren. Daarbij wordt niet miskend dat art. 125a Ambtenarenwet een begrenzing bevat voor onder meer de ambtenaar in de uitoefening van dat grondrecht, doch deze begrenzing kan niet zover gaan dat sprake is van een zo algemeen verbod als hier aan de orde. Schorsing van het besluit.

1. Verloop van de procedure

1.1. Bij brief van 20 januari 1999 is verzoeker door Ir Drs R.B.J.C. van Noort, Directeur Generaal van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM), ontboden voor een gesprek met hem en de rechtskundig adviseur van het RIVM op 20 januari 1999 om 12.00 uur. Verzoeker is daartoe uitgenodigd vanwege een in het dagblad Trouw verschenen interview met verzoeker.

1.2. Tegen deze brief is namens verzoeker bij schrijven van 27 januari 1999 een bezwaarschrift bij verweerder ingediend.

1.3. Daarnaast is namens verzoeker bij schrijven van dezelfde datum de president van de rechtbank verzocht om toepassing van het bepaalde in artikel 8:81 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb). Dit verzoek is bij de rechtbank geregistreerd onder nummer AWB 98/180 VV.

1.4. Bij besluit van 20 januari 1999 heeft verweerder aan verzoeker medegedeeld, dat:

- hij met ingang van 20 januari 1999 op grond van het bepaalde in artikel 91, lid 1, sub c van het Algemeen Rijksambtenarenreglement (ARAR) wordt geschorst;
- hem met ingang van 20 januari 1999 op grond van artikel 77 van het ARAR de toegang tot het RIVM-terrein wordt ontfegd en
- hem verder elk contact met de pers, voorzover het verweerdere ministerie raakt, verboden wordt.

1.5. Tegen dit besluit is namens verzoeker eveneens bij evengenoemd schrijven van 27 januari 1999 een bezwaarschrift bij verweerder ingediend.

1.6. Daarnaast is namens verzoeker bij schrijven van gelijke datum de president van de rechtbank verzocht om toepassing van het bepaalde in artikel 8:81 van de

Awb. Dit verzoek is bij de rechtbank geregistreerd onder nummer AWB 98/181 VV. 1.7. Het verzoek is op 18 februari 1999 ter zitting behandeld, waar verzoeker in persoon is verschenen, bijgestaan door mr Th.A. Velo, juridisch medewerker bij het Adviesbureau Ambtenarenrecht Arbeidsrecht Velo & Stuiver B.V. te Nieuwegein. Verweerder heeft zich laten vertegenwoordigen door mr L.H.H. van Eijck, werkzaam bij het Centraal Adviesbureau voor Publiek Recht en Administratie te 's-Gravenhage, Ir Drs R.B.J.C. van Noort, Directeur Generaal van het RIVM, en mevrouw mr A.L. Valk, hoofd bureau Mobiliteit en waarnemend hoofd Arbeidsvoorwaarden, Rechtspositie en Overlegzaken van verweerders ministerie.

2. Overwegingen

2.1. Tijdens de behandeling van het verzoek om een voorlopige voorziening ter zitting van 18 februari 1999 is namens verzoeker gesteld dat het verzoek om toepassing van het bepaalde in artikel 8:81 van de Awb slechts betrekking heeft op verweerders besluit van 20 januari 1999, welk verzoek bij de rechtbank is geregistreerd onder nummer Awb 98/181 VV, en *niet* op de brief van 20 januari 1999 van Ir Drs R.B.J.C. van Noort voornoemd, welk verzoek bij de rechtbank was geregistreerd onder nummer Awb 98/180 VV. De behandeling van het thans ter beoordeling staande verzoek beperkt zich dan ook tot verweerders in de brief van 20 januari 1999 vervatte besluiten.

2.2. Ingevolge artikel 8:81 van de Awb kan, indien tegen een besluit bij de rechtbank beroep is ingesteld dan wel, voorafgaand aan een mogelijk beroep bij de rechtbank, bezwaar is gemaakt of administratief beroep is ingesteld, de president van de rechtbank die bevoegd is of kan worden in de hoofdzaak, op verzoek een voorlopige voorziening treffen indien onverwijlde spoed, gelet op de betrokken belangen, dat vereist.

2.3. Voorzover deze toetsing meebrengt dat een oordeel wordt gegeven over het geschil in de bodemprocedure, heeft dit oordeel een voorlopig karakter en bindt dit de rechtbank niet bij haar beslissing in die procedure.

2.4. Aangezien tijdig bezwaar is gemaakt bij verweerder tegen het besluit waarop het verzoek betrekking heeft en deze rechtbank in de hoofdzaak bevoegd zal

zijn, is er geen beletsel het verzoek om een voorlopige voorziening ontvankelijk te achten.

2.5. Verzoeker is werkzaam bij het RIVM, laatstelijk als senior onderzoeker B/statisticus. In die hoedanigheid heeft verzoeker in ieder geval sedert 1997 diverse discussies gevoerd met het management van het RIVM aangaande het waarheidsgehalte van producten uit de sector milieu-onderzoek. In die discussies heeft verzoeker zich onder meer op het standpunt gesteld dat in het milieuonderzoek van het RIVM producten in toenemende mate worden gebaseerd op modelonderzoek, waardoor de resultaten niet op hun realiteitswaarde zijn te beoordelen. In dat verband heeft verzoeker op 20 juni 1997 een notitie opgesteld waarin hij zijn mening dienaangaande aan het management van het RIVM kenbaar heeft gemaakt. Bij brief van 18 november 1997 is van de zijde van het RIVM door de adjunct-directeur van de sector Milieu-onderzoek, drs L.H.M. Kohsiek, gereageerd op evenvermelde notitie van verzoeker.

Aangezien het RIVM naar het oordeel van verzoeker naar aanleiding van zijn notitie en nadien gevoerde gesprekken niet overging tot een verandering van het beleid, heeft verzoeker zich gewend tot het dagblad Trouw, in welk dagblad op 20 januari 1999 een interview met hem is gepubliceerd, waarin hij zijn mening geeft over het waarheidsgehalte van het milieu-onderzoek van het RIVM.

De inhoud van dit op 20 januari 1999 gepubliceerde interview is voor verweerder aanleiding geweest om over te gaan tot de maatregelen als vermeld in het besluit van 20 januari 1999.

2.6. Zoals onder punt 1.4 reeds is aangegeven bevat verweerders brief van 20 januari 1999 drie ten aanzien van verzoeker genomen deelbesluiten, te weten:

- a. schorsing met ingang van 20 januari 1999 op grond van het bepaalde in artikel 91, lid 1, sub c van het ARAR;
- b. ontzegging van de toegang tot het RIVM-terrein met ingang van 20 januari 1999 op grond van artikel 77 van het ARAR en
- c. het verbod om verder elk contact met de pers, voorzover het verweerders ministerie raakt, te hebben.

2.7. Gelet op de door verweerder aan de schorsing en de ontzegging van de toegang ten grondslag gelegde motivering,

zal de beoordeling van de verzoeken betreffende deze beide besluiten hieronder gecombineerd plaatsvinden.

Schorsing en ontzegging van de toegang
2.8. Ingevolge artikel 91, lid 1, onder c van het ARAR kan een ambtenaar in zijn ambt worden geschorst wanneer naar het oordeel van het bevoegde gezag het belang van de dienst zulks vordert. Bij de toepassing van deze bepaling mag niet uit het oog worden verloren dat de schorsing in wezen een tijdelijk karakter dient te hebben en dat sprake moet zijn van een zodanige situatie dat in redelijkheid niet kan worden gewacht totdat een definitieve oplossing is gevonden.

Ingevolge artikel 77 van het ARAR kan door het bevoegd gezag aan de ambtenaar de toegang tot de dienstlokalen, dienstgebouwen of het werk, dan wel het verblijf aldaar, worden ontzegd.

2.9. Maatregelen van orde als bovenvermeld hebben weliswaar een voorlopig karakter maar zijn desondanks zeer ingrijpend en kunnen onomkeerbare gevolgen hebben ten aanzien van de positie van de betrokken ambtenaar, in die zin dat na een langdurige schorsing/ontzegging van de toegang een terugkeer naar de werkplek niet zonder meer tot de mogelijkheden behoort.

Het daadwerkelijk verwijderen van een ambtenaar van zijn werkplek dient dan ook geen automatisme te zijn, doch dient te berusten op een zorgvuldige afweging van de daarvoor in aanmerking komende belangen. Daarbij dienen onder meer de aard en de ernst van de aan de maatregel ten grondslag liggende feiten en het met die maatregel beoogde doel te worden betrokken, alsmede de nadelige gevolgen van de betreffende feiten voor de functie-ervulling van de ambtenaar en voor de ambtelijke dienst, de schade die eventueel is of bij voortzetting van de werkzaamheden mogelijk zal worden toegebracht aan het aanzien van die dienst en de nadelige gevolgen voor de betrokkene zelf, waaronder diens belang bij het voorlopig normaal voortzetten van zijn gewone werkzaamheden.

2.10. Zoals hiervoor reeds is opgemerkt is verweerder tot de in geding zijnde besluitvorming overgegaan na plaatsing van een interview van verzoeker in het dagblad Trouw van 20 januari 1999. Van de zijde van verweerder is daarbij onder meer aangevoerd dat tot deze besluitvor-

ming is overgegaan aangezien het RIVM door verzoekers uitlatingen, als zouden de producten van het RIVM misleidend zijn en als zou er sprake zijn van leugen en bedrog, in haar bestaansrecht is getroffen. Door en namens verzoeker zijn deze uitlatingen niet betwist, doch is gesteld dat verzoeker heeft gehandeld vanuit zijn grote maatschappelijke betrokkenheid en zijn zorg over de milieuraapportages tegen de achtergrond van het belang daarvan voor het te voeren milieubeleid. Voorts is gesteld dat verzoeker nimmer het oogmerk heeft gehad het RIVM te beschadigen. Door verzoeker is daarbij ter zitting gesteld dat de door hem gebezigde woorden 'leugen' en 'bedrog' wellicht niet leuk overkomen bij bepaalde personen binnen het RIVM, doch dat het hem om de waarheid gaat en dat hij geen andere woorden heeft voor de handelwijze van het RIVM.

2.11. Naar aanleiding van vorenstaande wordt overwogen dat uit de stukken en het verhandelde ter zitting een beeld is ontstaan van een situatie waarin verzoeker en het (management van het) RIVM kennelijk fundamenteel van mening verschillen omtrent de wijze waarop de resultaten van milieu-onderzoeken van het RIVM tot stand behoren te komen en behoren te worden gepresenteerd. Verzoeker heeft zijn zienswijze dienaangaande diverse malen en op diverse wijzen bij de leiding van het RIVM aan de orde gesteld, hetgeen echter niet heeft geleid tot het door hem gewenste resultaat. Kennelijk vanwege het feit dat de leiding van het RIVM de discussie dienaangaande met verzoeker wenste te beëindigen, heeft verzoeker zijn heil gezocht in het geven van meergenoemd interview teneinde op die manier zijn visie cq zijn ongenoegen kenbaar te maken. De wijze waarop verzoeker zich in dat interview heeft uitgelaten over het RIVM, waarbij met name wordt gewezen op zijn opmerkingen betreffende de totstandkoming van de Milieubalans, kan, in aanmerking nemende verzoekers positie binnen het RIVM en zijn op grond daarvan bestaande verantwoordelijkheid, bezwaarlijk worden gezien als een poging van verzoeker om te komen tot optimalisering van de resultaten van milieu-onderzoeken van het RIVM. Verzoeker had kunnen en ook moeten begrijpen dat zijn uitlatingen, en met name die waarin hij spreekt over 'leugen' en 'bedrog', als grievend en kwetsend zouden worden erva-

ren door de leidinggevend en medewerkers van het RIVM, met name nu verzoeker wist dat er tussen hem en de leiding van het RIVM een (kennelijk) principieel verschil van mening bestond over de realiteitswaarde van de onderzoeksresultaten van het RIVM. Door zich op een wijze uit te laten als verzoeker heeft gedaan kan niet worden gezegd dat verzoeker daarmee op constructieve wijze heeft bijgedragen aan het bereiken van het door hem beoogde doel, te weten het optimaliseren van onderzoeken teneinde de milieugegevens zo waarheidsgetrouw mogelijk te kunnen weergeven. Indien verzoeker zijn twijfels en ongerustheid over de validiteit van de onderzoeken en rapportages van het RIVM had willen uitspreken, dan had het, gelet op de door hem beklede positie binnen het RIVM, voor de hand gelegen dat hij zou zijn overgegaan tot het doen van een wetenschappelijke publicatie in een daarvoor bestemd, wetenschappelijk, tijdschrift.

Anderzijds moet worden geconstateerd dat verzoeker met het doen van deze uitslatingen gebruik heeft gemaakt van het hem toekomende grondrecht om gedachten en gevoelens te openbaren. Nu bepaalt artikel 125a van de Ambtenarenwet, voorzover hier van belang, dat de ambtenaar zich dient te onthouden van het openbaren van gedachten of gevoelens, indien door de uitoefening van deze rechten de goede vervulling van zijn functie of de goede functionering van de openbare dienst, voorzover deze in verband staat met zijn functievervulling, niet in redelijkheid zou zijn verzekerd.

2.12. Mede tegen deze achtergrond ligt thans de vraag voor of verweerder, gelet op verzoekers bovenvermelde handelwijze, tot schorsing/ontzegging van de toegang, zonder enige concrete tijdsbepaling, heeft kunnen besluiten op grond van het oordeel dat het belang van de dienst dit vorderde.

Zoals onder punt 2.9 reeds is aangegeven dient het daadwerkelijk verwijderen van een ambtenaar van zijn werkplek geen automatisme te zijn en dient dit te berusten op een zorgvuldige afweging van de daarvoor in aanmerking komende belangen. Voorts mag bij de toepassing van het bepaalde in artikel 91, lid 1, onder c van het ARAR niet uit het oog worden verloren dat de schorsing in wezen een tijdelijk karakter dient te hebben en dat sprake moet

zijn van een zodanige situatie dat in redelijkheid niet kan worden gewacht totdat een definitieve oplossing is gevonden.

2.13. Uit het verhandelde ter terechtzitting is naar voren gekomen dat verweerder tot schorsing/ontzegging van de toegang van verzoeker is overgegaan in verband met het feit dat als gevolg van zijn uitslatingen de werkrelatie tussen verzoeker enerzijds en management en collega's anderzijds dusdanig is vertroebeld dat als gevolg daarvan geen sprake meer kan zijn van een goede samenwerking.

2.14. In het midden wordt gelaten of verzoekers handelwijze een besluit tot schorsing/ontzegging van de toegang voor een daarbij te bepalen – korte – termijn rechtvaardigde. In ieder geval moet worden geoordeeld dat voortzetting daarvan thans niet meer gerechtvaardigd is te achten.

In dat verband wordt allereerst opgemerkt dat geenszins aannemelijk is geworden dat terugkeer van verzoeker op zijn werkplek tot onaanvaardbare problemen zal leiden met betrekking tot zowel het functioneren van verzoeker als het functioneren van het RIVM zelf.

Daarbij wordt niet miskend dat met name de verhouding tussen het management van het RIVM en verzoeker door de uitslatingen van laatstgenoemde kan zijn vertroebeld. Doch onvoldoende is aangetoond dat sprake is van een vertroebeling van de werkrelatie tussen verzoeker en zijn collega's en wel in die mate dat verzoekers functioneren dan wel dat van zijn collega's daardoor in aanzienlijke mate zou worden belemmerd.

Daarbij is in ogenschouw genomen dat verzoeker althans gedurende de laatste jaren een zeer solitaire positie binnen het RIVM innam en in de uitoefening van zijn werkzaamheden weinig contacten hoefde te onderhouden cq onderhield met zijn collega's. Daarbij wordt gewezen op hetgeen door beide partijen ter zitting van 18 februari 1999 is gesteld met betrekking tot de inhoud van de door verzoeker verrichte werkzaamheden. Daaruit is naar voren gekomen, dat verzoeker verreweg het grootste deel van zijn beschikbare tijd kon invullen met werkzaamheden waarvan hij zelf de inhoud kon bepalen. Niet valt in te zien waarom verzoeker daarmee niet – hangende eventuele nadere besluitvorming van verweerder naar

de gewraakte handelwijze van verzoeker – zou kunnen doorgaan.

2.15. Daarnaast wordt geconstateerd dat verweerder in het besluit van 20 januari 1999 de opgelegde schorsing niet in tijd heeft beperkt. Naar aanleiding daarvan wordt allereerst opgemerkt dat de noodzaak van een nader onderzoek naar de uitlatingen cq handelwijze van verzoeker niet is gebleken, nu door en namens verzoeker niet is betwist dat hij de uitlatingen heeft gedaan zoals die in het dagblad Trouw zijn weergegeven.

Verweerder heeft zijn standpunt dat de schorsing niet in tijd is beperkt gemotiveerd door te wijzen op het feit dat men zich op de ontstane situatie nader diende te beraden en daarvoor enige tijd nodig had.

In dat kader heeft kennelijk een gesprek plaatsgevonden tussen onder meer verzoeker en de Secretaris-Generaal van verweerders ministerie, welk gesprek, zo is ter zitting van 18 februari 1999 gebleken, op 25 februari 1999 een vervolg krijgt. Van de zijde van verweerder is daarbij ter zitting aangevoerd dat nog niet is te voorzien binnen welke termijn nadere besluitvorming ten aanzien van verzoeker zal plaatsvinden.

Naar aanleiding van vorenstaande wordt opgemerkt dat de duur van de schorsing dient te worden gerelateerd aan het dienstbelang. In het onderhavige geval lijkt de duur van de schorsing echter niet zo zeer gerelateerd aan het dienstbelang doch veeleer aan de duur van het onderzoek naar de (on)mogelijkheden voor het opleggen van een disciplinaire maatregel. Het vorenstaande in aanmerking nemende, bezien in samenhang met hetgeen onder punt 2.14 is overwogen, leidt tot het oordeel dat het besluit tot schorsing/ontzegging van de toegang niet (ongewijzigd) in stand zal kunnen blijven. Er bestaat dan ook aanleiding het besluit te schorsen. Dit brengt met zich dat verzoeker in de gelegenheid moet worden gesteld zijn werkzaamheden te hervatten. Teneinde partijen in de gelegenheid te stellen – zo mogelijk in goed overleg – eventuele praktische beletselen voor deze werkhervatting uit de weg te ruimen dient een – korte – termijn te worden gegeven. Deze wordt bepaald op één week.

Verbod om verder elk contact met de pers te hebben

2.16. Van de zijde van verweerder is ten aanzien van bovenbedoeld verbod gesteld dat verzoeker dit verbod is opgelegd teneinde te voorkomen dat hij met zijn uitlatingen verdere schade aan het RIVM berokkent.

Daarbij is voorts aangevoerd dat het opgelegde verbod moet worden geplaatst in het kader van de voorgevallen gebeurtenissen, doch in wezen niets toevoegt aan een reeds bestaande situatie, aangezien er binnen het RIVM een richtlijn geldt betreffende het leggen van contacten met de pers door werknemers aangaande hun werk(zaamheden).

2.17. Naar aanleiding van vorenstaande wordt allereerst opgemerkt dat het verzoeker opgelegde verbod om verder contact te hebben met de pers een zelfstandig rechtsgevolg in het leven heeft geroepen. De omstandigheid dat binnen het RIVM algemene richtlijnen bestaan met betrekking tot het onderhouden van contacten met de pers maakt dit niet anders, nu door verweerder in de formulering van het verbod met die richtlijnen geen enkele relatie wordt gelegd. Dit betekent dat het besluit voor wat betreft dit onderdeel tot gevolg heeft dat verzoeker zich dient te onthouden van *elk verder* contact met de pers, voorzover het raakt aan verweerders ministerie.

2.18. Begrip bestaat voor verweerders wens dat verzoeker zich verder onthoudt van uitlatingen tegenover de pers op een wijze zoals hij dit in het interview met Trouw heeft gedaan.

Anderzijds moet worden gesteld dat het thans aan verzoeker opgelegde verbod hem in dermate algemene bewoordingen is opgelegd dat op grond daarvan geoordeeld moet worden dat dit verbod in strijd is te achten met het een ieder toekomende grondrecht om gedachten en gevoelens te openbaren.

Daarbij wordt niet miskend dat artikel 125a van de Ambtenarenwet, zoals dit artikel onder punt 2.11 gedeeltelijk is weergegeven, een begrenzing bevat voor onder meer de ambtenaar in de uitoefening van dat grondrecht, doch deze begrenzing kan niet zo ver gaan dat sprake is van een zo algemeen geformuleerd verbod als hier aan de orde.

2.19. Op grond van het vorenoverwogene moet worden geconcludeerd dat naar verwachting het besluit van 20 januari 1999 in al zijn onderdelen niet zal kunnen

worden gehandhaafd, zodat er aanleiding is tot het treffen van een voorlopige voorziening in de vorm van schorsing van dat besluit.

2.20. Gelet op het vorenoverwogene is er tevens aanleiding verweerder te veroordelen in de kosten die verzoeker in verband met de behandeling van zijn verzoek redelijkerwijs heeft moeten maken. Ingevolge het Besluit proceskosten bestuursrecht worden deze kosten begroot op f 1.420,= als kosten van rechtsbijstand en f 15,50 als reiskosten.

Ten aanzien van het namens verzoeker gedane verzoek verweerder te veroordelen tot vergoeding van de proceskosten ten bedrage van f 10.000,= wordt overwogen dat de exclusieve regeling van de proceskostenveroordeling zoals neergelegd in artikel 8:75 van de Awb en het Besluit proceskosten bestuursrecht een limitatief en forfaitair karakter heeft, zodat een andere veroordeling in de proceskosten dan met inachtneming van die bepalingen niet mogelijk is.

2.21. Beslist wordt als volgt.

3. *Beslissing*

De president:

3.1. – ten aanzien van de schorsing en de ontzegging van de toegang tot het RIVM-terrein: schorst het besluit van 20 januari 1999 met ingang van 3 maart 1999;

– ten aanzien van het verbod om verder elk contact met de pers te hebben: schorst het besluit van 20 januari 1999;

3.2. bepaalt dat het door verzoeker betaalde griffierecht ad f 225,= wordt vergoed;

3.3. veroordeelt verweerder in de kosten van verzoeker in dit geding ad f 1.435,50;

3.4. wijst de Staat der Nederlanden aan als de rechtspersoon die de onder 3.2 en 3.3 vermelde bedragen dient te vergoeden.

NOOT

Een 'klokkenluider' is een werknemer die de publiciteit zoekt om schadelijke informatie over zijn werkgever naar buiten te brengen, niet in zijn eigen, maar in het algemeen belang. Het belang van de 'klokkenluidende ambtenaar' is ons onlangs weer eens indringend onder de aandacht gebracht door de affaire-Van Buitenen die uiteindelijk leidde tot de val van de Europese Commissie onder leiding van Santer. Ongeveer tegelijkertijd kende Nederland

zijn eigen kleine affaire rond ir. De Kwaadsteniet van het RIVM. De Kwaadsteniet achtte het noodzakelijk om in een interview met het dagblad Trouw zijn werkgever RIVM te kritiseren in verband met zijn grote zorg voor het milieubeleid.

In deze uitspraak heeft de president een mijns inziens fraaie afweging gemaakt tussen het belang van vrijheid van meningsuiting van de ambtenaar tegenover dat van de overheidsdienst. Art. 125a Ambtenarenwet bepaalt dat de ambtenaar zich dient te onthouden van bepaalde meningsuitingen indien hierdoor de goede vervulling van zijn functie of de goede functionering van de openbare dienst, niet in redelijkheid zou zijn verzekerd. De rechter stelt het RIVM nu de vraag of gelet op het gewraakte interview in Trouw de schorsing van de ambtenaar wel gevorderd werd door het belang van de dienst. Het argument ervoor dat de werkrelaties zijn vertroebeld wordt niet overtuigend geacht, althans niet om te rechtvaardigen dat de ambtenaar niet meer zou kunnen functioneren. De ambtenaar werkte al zeer solitair. Bovendien had de schorsing in tijd moeten zijn beperkt. De noodzaak voor nader onderzoek was er niet, nu de uitlatingen niet door de ambtenaar werden ontkend. Het verbod om verder contact met de pers te houden was te algemeen gesteld. Nu te verwachten valt dat het besluit in de vorm waarin het is genomen, niet is te handhaven, wordt een voorlopige voorziening getroffen, waarbij het besluit tot schorsing en het verbod om contact te hebben met de pers worden geschorst.

Hiermee laat de president zien dat hij het grondrecht op vrije meningsuiting serieus neemt. Ook al laat hij zich eigenlijk niet uit over de zaak zelf, het overheidsorgaan wordt precies gehouden aan de beperkingsgronden die de wet noemt. Niet alleen dient het overheidsbelang maatregelen noodzakelijk te maken, maar ook mag het besluit niet verder gaan dan het doel waarvoor dit wordt getroffen nodig maakt. Zie eerder over klokkenluiden in het belang van de ambtelijke dienst: CRvB 2 maart 1995, TAR 1995, 142 (Van Daalen) en meer in het algemeen M.A.P. Bovens, *Verantwoordelijkheid en organisatie*, Zwolle: W.E.J. Tjeenk Willink 1990 en E. Verhulp, *Vrijheid van meningsuiting van werknemers en ambtenaren*, Den Haag: Sdu 1996.

G.J.J. Heerma van Voss
Hoogleraar sociaal recht
Universiteit Leiden